

H5C – Ensikoiden siemennys

Ensikot tekevät tilan tuloksista 20 – 25 %, joten niillä on suuri merkitys tilan keskimääräiseen tuottavuuteen.

1. Ensikoiden optimaalinen siemennys:

- Ensikko siemennetään toiseen kiimaan, kun se on vähintään 32 viikkoa vanha (7,5 kk)
- Ensikolle annetaan 3,5 ry / päivä tasoinen kiihotusruokinta 7 – 14 päivää ennen odotettua seuraavaa kiimaa
- Siemennys / astutus hetkellä osaston tulee olla rauhallinen
- Ensikon kiima tulee tarkastaa kahdesti päivässä, kunnes löydetään seisova kiima
- Varmista, että siemennysaika on ennen klo 9 ja jälkeen klo 15.
- Kiima-aika tulee löytää ratsastustestillä
- Siemennys hetkellä ensikolla on oltava kosketusyhteys karjuun
- Aseta siemennyskapilaari oikein työntämällä ensin yläviistoon, sen jälkeen vielä "ruuvaamalla" ja työntämällä eteenpäin, niin että kapilaari tarttuu kohdunkaulalle kiinni.

2. "Ongelmaensikoiden" käsittely:

- Kiimasta tulee sitä heikompi, mitä vanhemmaksi esikko pääsee. Siksi kiimojen havainnointia on lisättävä (päivittäinen kiimantarkkailu)
- Ensikko, joka ei ole näyttänyt kiimaa 3 – 4 viikon kuluessa, altista uusille ärsykkeille, esimerkiksi:
  - 2 päivän aikaiselle vähemmälle ruokintamäärälle
  - Yhdistä uuteen karsinaan toisten siementämättömien kanssa
  - Lisää karjukontaktin määrää
- Jos ensikko näyttää ulkoisia kiiman merkkejä, mutta ei seisontarefleksiä, testaa kiima käyttämällä ensikko karjulla. Koita myös itse stimuloida ensikkoa karsinassa, missä ei ole muita ensikoita.
- Sijoita nämä ensikot sellaiseen paikkaan, missä niitä on helppo tarkkailla
- Jos ensikoista yli 5 % ei tule kiimaan ennen 10 kk ikää, on suositeltavaa ottaa yhteyttä neuvontaan.

3. Mahdolliset ongelmat:

- Jos ensikoiden ikä ei ole tiedossa, on riski, että ne tulevat siemennettyä liian nuorina
- Ensikoiden vaihteleva määrä aiheuttaa vaihtelevan porsimismäärän
- Kun ensikoille annetaan karjukontaktia, henkilökunta on oltava riittävästi löytämään seisovakiimaiset.
- Riittämätön karjukontakti
- Pahnuekoko heikkenee, jos ei tehdä kiihotusruokintaa
- Ensikon kiimaksi merkitään esikiima varsinaisen kiiman sijasta, silloin 2. kiima voi tulla vasta jopa 28 päivän päästä.

Karju tuotu ensikkokarsinan eteen, jolloin ensikoilla on mahdollisuus saada kosketusyhteys karjuun.

Jos ensikko siemennetään toiseen kiimaan ensimmäisen kiiman sijasta, saadaan sillä yhteensä syntyneitä 1,4 enemmän / pahnue.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

1. **Ensikot tulee siementää toiseen kiimaan**, koska se lisää yhteensäsyntyneiden määrää 1,4 porsasta / pahnue. Ensikon on kuitenkin oltava iältään 32 – 38 viikon ikäinen (7,5 – 9 kk) ensimmäisessä siemennyksessä. Pahnueen koko ei pienene, vaikka siementäisi kolmanteen kiimaan. Ensikoiden tulisi painaa siemennettäessä noin 130 – 140 kg. Tavoitteena tulisi saada 95 % ensikoista siemennetyksi 7,5 – 9 kuukauden iässä.

Jos ensikko on vanhempi kuin 9 kuukautta kun ensimmäinen kiima huomataan, se on siemennettävä välittömästi.

Kiihotusruokinta lisää irtoavien munasolujen määrää. Ensikoiden ruokinta on rajoitettua, joten ruokintataso on nostettava n. 3,5 rehuyksikköön / ensikko / päivä tasolle 7 – 14 päivää ennen odotettua siemennysaikaa. Kiihotusruokinta antaa positiivisen energiatason siemennysajalle ja siten parhaan alun ensikon hedelmöitymiselle.

Muista palauttaa ensikoiden ruokintataso takaisin 2,5 – 2,6 rehuyksikköön / ensikko / päivä tasolle siemennyksen jälkeen. Laihalle ensikoille ruokintataso nostetaan vasta neljän viikon kuluttua siemennyksestä ylöspäin, muuten korkea ruokintataso voi pienentää pahnuekokoa.

Rauhallisen siemennyshetken voi saada parhaiten tuomalla ensikot siemennyshäkkeihin. Tämä mahdollistaa yksilön kiihotusruokinnan tekemisen. Häkki on vähemmän stressaava kuin karsina, missä muitakin ensikoita on tulossa kiimaan. Karsinata ensikoita liikutellaan, otetaan välillä karjulle ja takaisin, lisäksi kiimaiset ensikot myös hyppivät karsinassa toistensa päälle.

Käytä karjua herättämään kiiman. Karjukontakti ja useampien karjujen vuorotellen käyttö helpottavat kiimantarkkailua ja helpottaa laukaisemaan seisontarefleksin. Karjukontakti lisää oksitosiini -hormonin eritystä.

Siemennä 12 tunnin välein, koska ensikoiden varsinaiset kiimat ovat lyhyempikestoisempia, kuin emakoilla. Vaikka ensikolla esikiima tyypillisesti kestää pidempään, on silti vaikea tietää varmuudella, milloin on esikon odotettu ovulaatioaika. Kun ensikko on siemennetty 12 tunnin välein, on siemennys tehty mahdollisimman lähellä ovulaatiota. Jos ensikot siemennetään 24 tunnin välein, jää enemmän ensikoita, joita on voinut siementää vain kerran.

Ensikot, jotka eivät näytä kiimaa, pääsevät helposti liian vahoiksi ja isoiksi. Isoista ensikoista tulee isoja emakoita ja niiden ylläpitorehutarve on suuri koko elämän ajan. Siksi ensikot tulee saada siemennettyä ennen 10 kuukauden ikää. Yli 10 kuukauden ikäiset ensikot tulee laittaa teuraaksi.

2. Mitä vanhemmaksi ensikot tulevat, sitä heikommin ne näyttävät ulkoisia kiimanmerkkejä. Tässä karjukontakti karjuja vaihdellen on tärkeää, jotta kiimantarkkailu olisi helpompaa. Muuttamalla merkittävästi ensikon ympäristöä, voi se vahvistaa / aloittaa kiiman.

Jos ensikko ei ole tullut kiimaan 3 – 4 viikon kuluessa toimenpiteistä huolimatta, altista emakko uusille ärsykeille. Näitä ärsykeitä on esimerkiksi kahden päivän aikainen vähempi ruokintamäärä, yhdistäminen uuteen karsinaan toisten siementämättömien kanssa ja karjukontaktin määrän lisäys. Siemennä tällaiset ensikot seuraavaan havaittuun kiimaan. Näiden ensikoiden osuus ei saa olla suuri.

